

POSTANOWIENIE

Dnia 13 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący)

SSN Leszek Bosek (sprawozdawca)

SSN Mirosław Sadowski

w sprawie z powództwa B. N.

przeciwko J. N.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 13 kwietnia 2023 r.

skargi kasacyjnej J. N.

od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z 6 listopada 2020 r., I ACa 946/20,

1. odrzuca skargę kasacyjną;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

B.N. wniosła o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w całości – postanowienia Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Fabrycznej we Wrocławiu z 7 sierpnia 2006 r., sygn. XVI Ns 693/04, zmienionego postanowieniem Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 21 lutego 2007 r., sygn. II Ca 1286/06, zaopatrzonych w klauzulę wykonalności dnia 22 marca 2007 r. – z uwagi na wygaśnięcie zobowiązania w wyniku złożonych przez nią oświadczeń o potrąceniu z wymagalnymi wierzytelnościami alimentacyjnymi.

Wyrokiem z 9 czerwca 2020 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu pozbawił wykonalności ww. tytuł wykonawczy w części, tj. co do kwoty 38 876, 15 zł należności głównej (pkt I); oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt II) i rozstrzygnął o kosztach procesu (pkt III-V).

Wyrokiem z 6 listopada 2020 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, po rozpoznaniu apelacji B.N., zmienił zaskarżony wyrok w punktach I i II w ten sposób, że pozbawił ww. tytuł wykonawczy wykonalności w całości, zmienił także punkty III i IV w ten sposób, że w punkcie III zasądził od J.N. na rzecz B.N. koszty procesu, zaś w punkcie IV nakazał J.N. by uiścił na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego we Wrocławiu nieopłacone koszty sądowe (pkt 1); oddalił apelację w pozostałym zakresie (pkt 2) oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania odwoławczego (pkt 3-4).

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy.

Z ustaleń poczynionych w sprawie wynika, że strony postępowania były małżeństwem, z którego pochodzą dwaj synowie: Ł.N. oraz D.N. Obaj pozostawali na utrzymaniu matki B.N.

Na mocy postanowień Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Fabrycznej we Wrocławiu oraz Sądu Okręgowego we Wrocławiu zasądzono od B.N. na rzecz J.N. 63 329,45 zł z tytułu spłaty udziału w majątku wspólnym i rozliczenia nakładów z majątków odrębnych na majątek wspólny. Zasądzono też alimenty na rzecz powódki i na rzecz synów stron, które były wielokrotnie zmieniane co do wysokości.

B.N. dokonała potrącenia wierzytelności pozwanego z wierzytelnościami alimentacyjnymi wynikającymi z zaległości alimentacyjnych pozwanego wobec niej samej oraz dzieci: D. i Ł.N.. Oprócz tego kolejnym pismem z 11 maja 2007 r. potrąciła dalszą kwotę tytułem zaległych alimentów i odsetek od tych kwot.

Na tej podstawie faktycznej Sąd Apelacyjny uznał, że tytuł wykonawczy należy pozbawić wykonalności w całości, ponieważ wierzytelność pozwanego wygasła.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wywiódł pozwany, zaskarżając go w całości.

Zarzucił zaskarżonemu wyrokowi naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 321 § 1 w zw. z art. 187 § 1 i art. 391 § 1 k.p.c., a także art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 321 § 1 k.p.c. i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

Zarzucił zaskarżonemu wyrokowi również naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.: art. 498 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c., art. 140 § 1 k.r.o., art. 505 pkt 2 k.c., art. 5 k.c.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódka wniosła o odrzucenie skargi kasacyjnej, ewentualnie jej oddalenie w całości i zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skargę kasacyjną należało odrzucić.

Zgodnie z art. 398² § 2 pkt 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna m.in. w sprawach o alimenty. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że przewidziane w art. 398² § 2 pkt 1 k.p.c. wyłączenie dopuszczalności skargi kasacyjnej odnosi się do wszystkich spraw dotyczących alimentów – niezależnie od rodzaju powództwa (zob. uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 16 grudnia 2015 r., III CZP 77/15, a także uzasadnienie uchwały z 24 lutego 2011 r., III CZP 134/10 oraz postanowienia: z 2 czerwca 2022 r., I CSK 169/22; z 24 listopada 2020 r., V CSK 431/19; z 30 stycznia 2018 r., III CZ 50/17; z 26 stycznia 2017 r., IV CSK 402/16; z 6 maja 2016 r., I CZ 24/16; z 30 stycznia 2014 r., IV CZ 109/13; z 30 stycznia 2009 r., II CZ 92/08; z 19 października 2006 r., V CZ 72/06). W szczególności Sąd Najwyższy wyjaśnił, że skarga kasacyjna nie przysługuje w sprawach z powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności, jeżeli dotyczy roszczeń alimentacyjnych (zob. postanowienia SN: z 2 czerwca 2022 r., I CSK 169/22; z 30 stycznia 2018 r., III CZ 50/17). Za koniecznością przyjęcia takiej wykładni art. 398² § 2 pkt 1

k.p.c. przemawia zasada równouprawnienia stron w procesie cywilnym. Skoro orzeczenie sądu drugiej instancji nie może zostać zweryfikowane na drodze postępowania kasacyjnego w sprawie, w której powodem jest wierzytel alimentacyjny, trudna do uzasadnienia byłaby wykładnia otwierająca taką możliwość w postępowaniach, w których role procesowe ulegają odwróceniu.

Specyfika niniejszej sprawy wynika z tego, że tytuł wykonawczy nie dotyczył alimentów, ale innych nadających się do potrącenia świadczeń pieniężnych należnych dłużnikowi alimentacyjnemu (spłaty udziałów w majątku wspólnym). Powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności zostało jednak od początku ukształtowane jako środek dochodzenia wymagalnych i skutecznie przedstawionych do potrącenia roszczeń alimentacyjnych. Oświadczenia powódki o potrąceniu wierzytelności alimentacyjnych jej własnych oraz, jak trafnie ustalił Sąd Apelacyjny, roszczeń regresowych o zwrot kosztów utrzymania dzieci ponad jej obowiązek alimentacyjny, kreowały „sprawę o alimenty”. W uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 16 grudnia 2015 r., III CZP 77/15 Sąd Najwyższy wyjaśnił, że „Sprawą o alimenty w rozumieniu art. 398² § 2 pkt 1 KPC jest sprawa o roszczenie regresowe, przewidziane w art. 140 KRO, a pojęcie „sprawy o alimenty” obejmuje zarówno dochodzenie roszczeń o świadczenia alimentacyjne, jak i roszczeń regresowych.” Sąd Najwyższy uznał w tej sytuacji, że skoro istotą sporu od początku było dochodzenie przysługujących powódce, uprawdopodobnionych, a następnie udowodnionych w procesie, wymagalnych roszczeń alimentacyjnych, to tak zdefiniowaną sprawę należy uznać za sprawę dotyczącą alimentów.

Brzmienie i cel przepisów materialnego prawa cywilnego o potrąceniu, a także przepisów prawa procesowego cywilnego, w tym art. 398² § 2 pkt 1 k.p.c. pozwala na efektywną ochronę praw dziecka (art. 72 Konstytucji RP) oraz praw rodziny, w której to dziecko się wychowuje (art. 71 w zw. z art. 18 Konstytucji RP). Dłużnik alimentacyjny uchylający się uporczywie od lojalnego wykonywania zobowiązań alimentacyjnych, powinien się liczyć ze sprawną egzekucją cywilną roszczeń alimentacyjnych.

Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, że szerokie dopuszczenie możliwości

wykorzystywania przez wierzycieli alimentacyjnych zarzutu potrącenia, a przez to szybkie i tanie dochodzenie roszczeń alimentacyjnych jest ważnym celem, a zarazem działaniem w interesie publicznym. Ramy procesowe zarzutu potrącenia *de lege lata* są wystarczające do dochodzenia uprawdopodobnionych roszczeń alimentacyjnych (art. 203¹ k.p.c.).

Przyjęta wykładnia pozostaje w zgodzie z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, bo chociaż w ocenie Sądu Najwyższego punkt ciężkości selekcjonowania skarg kasacyjnych powinien przesunąć się z ustawowych wyłączeń w kierunku selekcji zindywidualizowanej (przedsądu), to ograniczenia art. 398² k.p.c. trzeba uznać za obowiązujące i dopuszczalne.

Z powyższych powodów Sąd Najwyższy uznał skargę kasacyjną za wniesioną wbrew zakazowi ustawowemu art. 398² § 2 pkt 1 k.p.c. Musiało to skutkować jej odrzuceniem *a limine*.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.).

[as]

[ms]